

Полуніна Ольга Олександрівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЗАКОНОДАВСТВІ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

Велика кількість модних нововведень судова реформа донесла до України, що відповідають сучасним уявленням про судочинство. Серед них – революційні зміни до такого інституту процесуального права, як доказування. Завдяки судовій реформі було розширено, в першу чергу, поняття доказів, до яких включили також і електронні докази.

Так, до 2017 року законодавство оперувало категорією «електронний документ», яка у правовому полі України з'явилася ще у 2003 році з прийняттям [Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг»](#) та [«Про електронний цифровий підпис»](#)[1,134-135]. Електронні документи визнавалися доказами в багатьох рішеннях Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *P. and S. v. Poland* від 30.10.2012, *Eon v. France* від 14.03.2013, *Shuman v. Poland* від 3.06.2014.

Перш за все потрібно визначити, про які докази йдеться. Це питання має, в першу чергу, прикладне значення, оскільки стосується обов'язкових реквізитів та вимог, що ставляться до цих доказів. Як відомо, правовий режим електронних документів регулюється спеціальним законом, де зазначається, що електронним документом є документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

Письмові, речові та електронні докази оглядаються у судовому засіданні і пред'являються учасникам справи за їх клопотанням, а в разі необхідності також свідкам, спеціалістам та експертам. Відтворення відеозапису та -аудіо проводиться в судовому засіданні або в іншому приміщенні, спеціально для цього обладнаному.

У законодавстві чітко не визначені порядок збирання та забезпечення доказів у електронній формі, способи їх дослідження, процедури встановлення особи, відповідальної за розміщення інформації (ідентифікація). Оскільки законодавець обмежився загальними принципами застосування нового виду доказів, на практиці виникає чимало питань щодо їх використання від суто технічних до юридичних[5, 112-115].

В юридичній літературі висловлювалася думка, що жодна з європейських держав не містить у своїх кодифікованих актах специфічного визначення електронних засобів доказування. Здебільшого їх визначають завдяки широкому тлумаченню поняття доказів, не даючи при цьому окремого визначення цим поняттям. Так, наприклад:

- у Фінляндії засобами доказування визнаються акти, що сприяють певним діям, розуміючи під такими актами як електронні, так і традиційні, однак окремого визначення цьому поняттю не дається;

- у ст. 1347 Цивільного кодексу Франції закріплюється, що письмовими доказами є послідовність літер, символів, фігур або інших знаків, наділених певним сенсом, незалежно від форми їх закріплення та передання. Електронні документи мають таку ж юридичну силу, як і паперові, вони підписуються й не потребують зв'язку з конкретним технологічним засобом;

- в ЦПК Нідерландів передбачається, що докази можуть бути залучені будь-якими засобами, крім тих, що прямо заборонені законом;

- у ЦПК Греції докази визначаються як будь-які реальні акти, що мають суттєве значення для вирішення спору;

- в законодавстві Іспанії дозволяється використання любых видів доказів, у тому числі механічних засобів відтворення слів, зображень та звуків[7, 24];

- нещодавно також були внесені зміни до ЦПК Угорщини, якими до переліку приватних документів з повною доказовою силою були додані

електронні документи, підписані за допомогою кваліфікованого електронного підпису;

– у ч. 6 ст. 100 ЦПК Республіки Казахстан електронні докази також розглядаються лише як підвид письмових доказів.

Отже, застосування електронних доказів у законодавстві іноземних країн та аналіз чинного законодавства України та реальної практики застосування цих норм дає змогу наступним чином зобразити можливі варіанти подання електронних доказів до суду. Вони можуть бути подані в 3-х формах: в оригіналі, в електронній чи паперовій копії. Водночас, у разі подання текстових документів, зображень, фотографій, відео- та звукозаписів тощо, тобто електронних документів в оригіналі, в суду може виникнути питання щодо обов'язкової наявності ЕЦП (ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»). Обов'язковість ЕЦП для електронних копій встановлена ЦПК України [9].

Вбачається, що в Україні продовжує існувати психологічний бар'єр недовіри до нових технологій, який на міжнародному рівні було подолано ще в 1990-х роках. Так, цікавим і прогресивним є підхід авторів Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про електронну торгівлю» до визначення поняття електронного документа, де зазначається, що «коли законодавство вимагає, щоб інформація була надана в письмовій формі, ця вимога вважається виконаною у разі представлення datamessage, якщо інформація, яка в ньому міститься, є доступною для її подальшого використання»[6, 110].

Таким чином, єдиним виходом із ситуації є ініціювання процедури законодавчих змін, що стосуються електронних доказів в судовому процесі. Так, очевидно вбачається необхідність внесення змін до процесуального законодавства в питанні спрощення процедур подання та дослідження електронних доказів. Існування чинної процедури, яка незавжди реально може бути застосована, рано чи пізно призведе до колапсу. Вирішенням цього питання може бути напрацювання судової практики Верховним Судом, однак, питання

дослідження доказів не відноситься до їх компетенції, то можливість вирішення проблеми таким шляхом є сумнівною.

Список використаної літератури:

1. Цивільне право України: курс лекцій. У 6-ти т. Т.5. Кн. 2. Договірне право: Ч. 1. Загальні положення та договори на передачу майна у власність /Р.Б. Шишка (керівник авт. кол.), Є.О. Мічурін та ін.; за ред. Р.Б. Шишки. – Харків: Еспада, 2006. – 336 с.
2. Козье Д. Электронная коммерция /Д. Козье: пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом «Русская Редакция», 1999. – 288 с.
3. Аляб'єва Н.В. Договір про надання послуг у мережі інтернет//Проблеми цивільного права та процесу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті професора О.А. Пушкіна (23 травня 2009 р.). – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – 436 с.
4. Кирилюк О.Ю. Договори, що укладаються з використанням електронних засобів зв'язку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / О.Ю. Кирилюк. – Київ, 2015. – 20 с.
5. Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя від дня народження Є.В. Васьковського (Одеса, 8 квітня 2016 р.) /уклад.: І.В. Андронов, Н.В. Волкова, О.В. Сатановська. – Одеса: Юридична література, 2016. –112 с.
6. Степанов В.С. Договоры в сети Интернет: теория и практика /В.С. Степанов //Цивилистические записки. Выпуск 2. – М.: Статут, 2002. – 330 с.
7. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. /За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 928 с.
8. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р.//Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №45. – Ст. 410.
9. <http://suddya.com.ua/news/pro-elektronni-dokazi-v-civilnomu-procesi>

Романадзе Луїза Джумберівна

к. ю. н., доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

**СПРАВА LOMAX V LOMAX ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПАРАДИГМИ
ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ПРАВІ АНГЛІЇ**